

ליאור אלפנט: נשים בקולנוע העלילתי בישראל – תמונת מצב עדכנית של התנגדות, כנס נשים ומגדר 2017

ביום הראשון של הכנס שמענו את ההרצאה המרתקת של סמדר זמיר "על כסא הבמאי יושבת אשה", והיא סיפרה לנו על במאיות של קולנוע עלילתי בישראל. שמענו גם בהרצאה המעולה של ישראלה שעאר-מעודד על מצבן של נשים בקולנוע הישראלי המוקדם. בהרצאה שלי אנסה לתת תמונת מצב עדכנית יותר, שתסביר לנו קצת על מצבן של נשים בקולנוע העלילתי בישראל, לא רק של במאיות. אני רוצה לתת לכן סקירה קצרה על מצב הנשים בתעשיית הקולנוע הישראלי בשנים האחרונות, השנים בהן מדברות ומדברים ללא הרף על "פריחה של קולנוע נשי", כאילו שקולנוע מקבל תכונות נשיות, כאילו שמדובר בז'אנר נפרד. תמונת המצב שאראה תדגיש כי לא מדובר ב"גל" או "פריחה", אלא במצב עגום שמשתפר, נשאר כל הזמן עם הפנים קדימה, אבל נמצא גם במאבק מתמיד על קיומו.

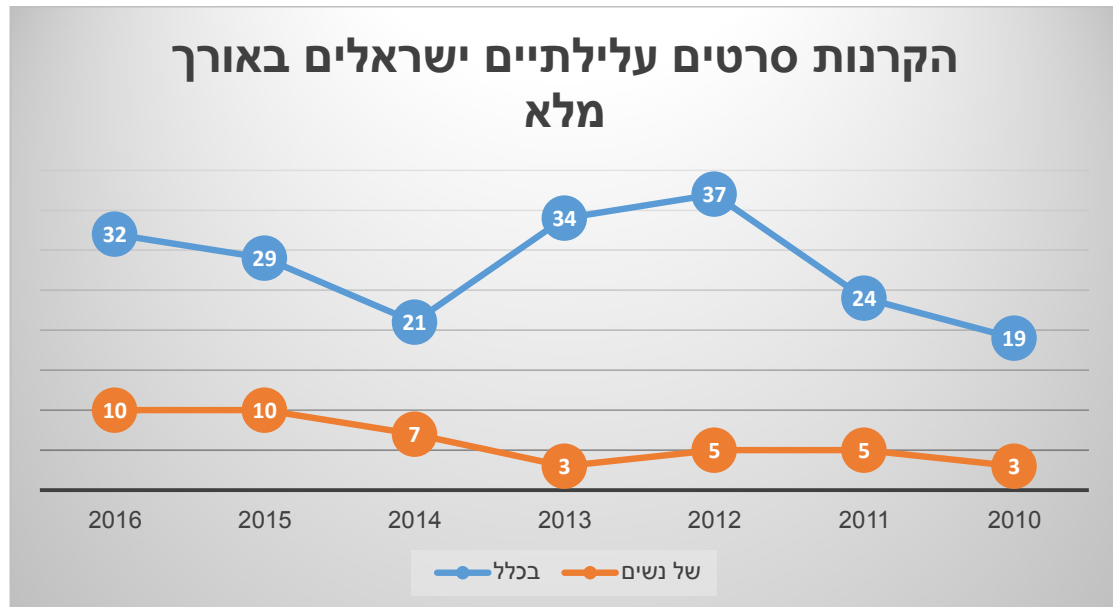
מאבק מתמיד, כי בתעשייה לא שוויונית כמו תעשיית הקולנוע, בה המקצועות הטכניים לרוב סגורים בפניהן של הנשים או מלווים בסטיגמות, בה שעות העבודה אינן גמישות ועלולות לחצות את 12 השעות ביום, בה נשים חשופות להטרדה מינית המתקבלת בקלות יתרה בחברה (כמו בעולם המוזיקה, או עולם התאטרון – הגברים צריכים ליצור, תבינו אותם), ובעיקר – בתעשייה שלא רוצה לשמוע את הסיפורים שלהן, שלא מעוניינת בחוויות שלהן, ושמנסה שוב ושוב להוכיח להן עד כמה הן לא שייכות, כל ניסיון לספר סיפור, לביים, לצלם, להפיק, להעמיד פנס – הוא עמדה של התנגדות ומאבק.

בזמן הקצר שיש לי אראה לכן נתונים מהשנים האחרונות הנוגעים לא רק לבמאיות, אלא גם לשאר התפקידים בתעשייה, וכמו כן נתונים על כספים, ועל פעולות מחאה ואקטיביזם תרבותי ומרגש שמבצעות נשים בתעשיית הקולנוע בישראל.

אדגיש כי ההרצאה שלי עוסקת בקולנוע עלילתי בלבד, ואפתח בהתנצלות בפני כל הנשים שעוסקות בצורה כזו או אחרת בקולנוע תעודי. הקולנוע התעודי קשה יותר לבחינה מכיוון שיש לא רק מחסור חמור בנתונים, אלא גם קושי בהגדרה – מהו סרט תעודי? מה המעמד של כתבת טלוויזיה? מה לגבי קולנוע תעודי עצמאי? גם הקולנוע העלילתי אינו פשוט למחקר, במיוחד מכיוון שהנתונים והתקציבים שמפורסמים אינם מנותחים מגדרית והייתי צריכה לעשות את הניתוח בעצמי, כפי שעשתה אותו סמדר זמיר בעצמה, אבל לפחות יש יותר נתונים. ובכל זאת אציין כי אפשר לומר בצורה גורפת, בלי להסס בכלל, שמצבן של נשים בתעשייה התעודית טוב בהרבה ממצבן בקולנוע העלילתי. הרבה יותר נשים מביימות, מפיקות, יוצרות בכלל – ייתכן כי זה בשל המבנה של העשייה התעודית, שמאפשרת חופש גדול יותר ותקציב קטן יותר, ובוודאי יש עוד סיבות, כל אחת יכולה להוות הרצאה שלמה, אבל לא ההרצאה הזו.

עכשיו אפשר להתחיל.

בממוצע בעולם המערבי נעשים בשנה 10 אחוז מהסרטים על ידי נשים, והאחוז הכולל של נשים בתעשיית הקולנוע ההוליוודית עומד על 18%. בישראל נעשו מאז 1969 ועד 2014 שישים ותשעה סרטים על ידי נשים – עשרה אחוזים מכלל הסרטים שנעשו בישראל בשנים האלו¹.

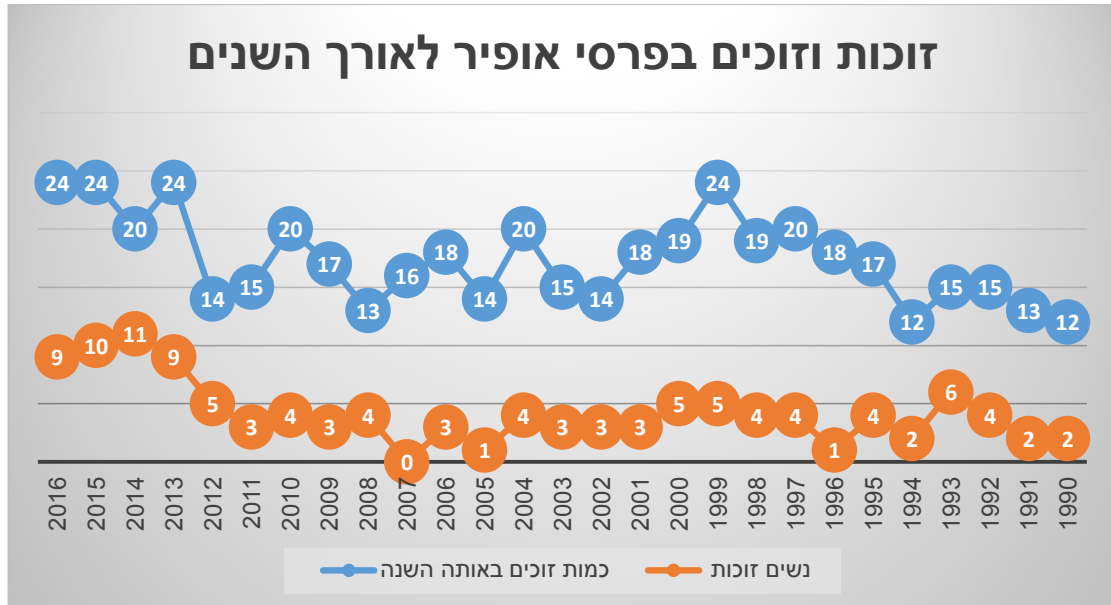

הגרף הזה מציין את מספר הסרטים העלילתיים הישראליים באורך מלא שהוקרנו בישראל לפי שנים, וניתן לראות עלייה במספר הסרטים של נשים משנת 2010. יש לציין שחלק מהסרטים שכתובים בשנה מסוימת הוקרנו גם בזו שלפניה או אחריה, ולכן לא מדובר כל פעם בסרטים חדשים, אלא פשוט בכמות הסרטים שהוקרנו. אפשר לראות שב-2013 למשל היו רק שלושה סרטים, בעוד בשנים 2015-16 כבר מדובר בעשרה סרטים.

אבל מה עם התפקידים מאחורי הקלעים שאינן רק במאיות? תסריטאיות, מפיקות, מעצבות, מאפרות? אחת הדרכים לבדוק את מצבינו הוא על ידי מצב הסרטים והנשים שמועמדות לפרסי אופיר, פרסי האקדמיה הישראלית לקולנוע. נכון, אם את לא מועמדת זה לא אומר שאת לא קיימת, אבל זה מה שיש לנו עכשיו וזה אומר הרבה. במיוחד במצב שבו אין לנו אפשרות באמת לבדוק מי עושה מה.

אז מה קורה בפרסי אופיר, ובעיקר – מה זה אומר?

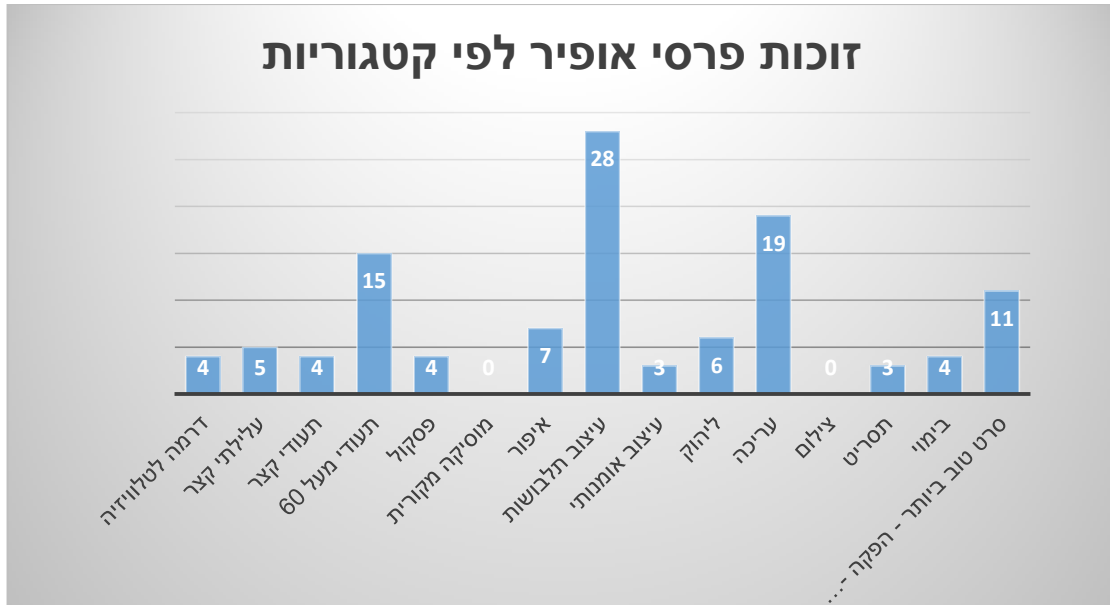
¹ כך על פי מחקרה של סמדר זמיר משנת 2015, שאפשר למצוא אותו כאן: <http://www.onlife.co.il/%D7%A4%D7%A0%D7%90%D7%99/%D7%AA%D7%A8%D7%91%D7%95%D7%AA/91222/%D7%A7%D7%95%D7%9C%D7%A0%D7%95%D7%A2-%D7%A9%D7%9C-%D7%A0%D7%A9%D7%99%D7%9D-%D7%91%D7%99%D7%A9%D7%A8%D7%90%D7%9C-%D7%AA%D7%9E%D7%95%D7%A0%D7%AA-%D7%9E%D7%A6%D7%91>

נתחיל מהדברים הטובים. האקדמיה לקולנוע התחילה לתת פרסים בשנת 1990, ועד לשנת 2016 להוציא את שנת 2007, שהיתה שנה רעה מאד לנשים ואף אישה לא זכתה באף פרס, בכל שנה קיבלה פרס לפחות אישה אחת, ולפעמים רק אישה אחת (למשל בשנים 1996 ו-2005)². אפשר לראות ששנת 2014 היתה השנה הטובה ביותר מבחינתנו, 11 נשים מתוך 20 זכו. המספרים ממשיכים לעלות ב-2015 וב-2016, ולמעשה אפשר לראות שמ-2010 אנחנו בעיקר עולות. ועדיין, אף אישה לא זכתה בפרס על הישג אומנותי, ורק 3 נשים זכו בפרס על מפעל חיים, לעומת 22 גברים.

איזה סוג פרסים מקבלות נשים? אני רוצה להזכיר לכן שאת פרס הסרט הטוב ביותר מקבלים ומקבלות המפיקים והמפיקות של הסרט, ופרסי אופיר – כמו האוסקר – מחלקים פרס נפרד לבימוי ולסרט. הסרט הטוב ביותר נשלח לאוסקר האמריקאי. כמו שאתן יכולות לראות, 11 פעמים זכו נשים על הסרט הטוב ביותר, אבל כל פעם מדובר במפיקה אחת או שתי מפיקות, שעובדות בקבוצה עם גברים נוספים. רק 4 פעמים זכה סרט של אישה בפרס הסרט הטוב ביותר, ואחת מהפעמים האלו, ב-2014, היה זה סרט שיצרו גבר ואשה יחד – "גט" של רונית ושלומי אלקבץ. כמו כן, ארבע נשים בלבד זכו בפרס אופיר על בימוי – ג'ולי שלז, רמה בורשטיין, טליה לביא ועילית זקצר. הזכייה של השלוש האחרונות קרתה ב-4 השנים האחרונות. אבל הסרט הטוב ביותר והבימוי הם פרסים גדולים, וכולנו שומעות על במאיות או על הסרטים. מה לגבי תפקידים אחרים? מעניין לראות את המספרים הנוגעים לעיצוב.

² לא כולל פרסים על משחק, המחולקים מגדרית וחובה לתת אותם גם לגבר וגם לאישה.

על עיצוב תלבושות לקחו נשים 28 פרסים³, אבל עיצוב אומנותי ניתן רק שלוש פעמים לנשים, תמיד כחלק מצוות גדול יותר עם גברים – לפעמים גבר אחד, לפעמים יותר. מה זה אומר? שגם מאחורי הקלעים נשים נשארות בתפקידים "נשיים" על הסט. בעוד הן עוסקות בלבוש, מי שמקבל את ההוקרה על ה"לוק" של הסרט, על העולם הויזואלי שנוצר, על הארט, התפאורה, האביזרים – הם לרוב גברים. כך, לא מפתיע שבקטגוריית האיפור, שנוספה לפרסי אופיר רק ב-2011, זכו בעיקר נשים. מה שכן מפתיע זוהי קטגוריית הליהוק, שנוספה לפרסי אופיר ב-2012 לאחר התעקשות של המלהקת אורית אזולאי (שגם זכתה), להוסיף את הפרס. ההוספה של פרס לאיפור ופרס לליהוק הזניקה את מספרי הזכות למעלה, לפעמים בחמישים אחוז. למה ליהוק הוא מקצוע נשי? זאת שאלה טובה. אם מסתכלות על המקצוע הזה בארץ וגם בעולם, בקולנוע, אפשר לראות שיותר נשים עוסקות בו מאשר גברים.

מספרים גבוהים גם בעריכה – 19 פעמים. בכלל בעולם הפוסט (מה שקורה אחרי הסט) מצב של נשים טוב יותר, חוץ מבפסקול. זוהי עבודה נוחה יותר לנשים, עם תנאים נוחים יותר לאמהות, גם אם הן מניקות. לא פלא שנשים נמצאות שם יותר. מעניין לדעת אגב שכבר בשלב המוקדם של תעשיית הקולנוע נשים ערכו יותר. כשצילמו בפילים העריכה נחשבה עבודה "נשית" מכיוון שהיה צריך לגזור ולהדביק. ממש כמו שיעור מלאכה, רק כזה שנמצא במרתפים ומי שעובדת בו לא מקבלת קרדיט.

את התמונה העגומה ביותר מתקבלת כשמסתכלות על הזכות בפרס הצילום, ובפרס המוזיקה. אפילו לא אישה אחת, אף פעם. אין צלמות בישראל? לא נכון. יש. אבל אפשר לספור אותן על כף יד אחת. הצלמות שעובדות היום בתעשייה בולטות מאד, אבל משום מה לא מגיעות לכדי פרס, בוודאי לא על קולנוע עלילתי. כדי שיקבלו את הפרס הן צריכות "לגלוש" לתעשייה של קולנוע תעודי

³ כאשר הפרס ניתן לשתי נשים באותה שנה, הוא נספר כשני פרסים.

או טלוויזיה, כמו שעושות אביגיל שפרבר וטוליק גלאון. אבל בעוד צילום הוא מקצוע בהחלט קשה ומאתגר, שדורש עבודה פיזית קשה, מוסיקה היא לא בהכרח כזו. ועדיין, נשים כמעט ולא מועמדות לפרס הזה, וכפי שאתן רואות – לא זוכות בו.

אז מה אנחנו יכולות ללמוד מהגרפים האלה? קצת על מה נשים עושות במקצועות מאחורי הקלעים. לא עשינו מעולם סקר ששואל מדוע מצבן של נשים רע כל כך בתעשייה, אבל כמו כל מקום עבודה, גם כאן יש כמה חשודים מידיים

נשים בתעשייה חשופות להטרדות מיניות, הן מרוויחות פחות על אותה עבודה, המקצועות הטכניים נחשבים גבריים ומגיעים עם סטיגמות רציניות לגבי נשים שעוסקות בהם, ולגבי העתיד שלהן. לא אשכח בחיים שכשתלמידות שלי לשעבר הלכו להוציא ציוד להפקה שלהן בתיכון באחד המחסנים הגדולים, אמר להן המחסנאי שחבל שהן ירימו את הפנסים, כי יצנח להן הרחם. המעסיקים פחות פתוחים לנשים על הסט, זמני העבודה על סטים לא גמישים לאמהות (הם גם לא גמישים לאבות, אבל לא אפתח עכשיו הרצאה על מוסכמות חברתיות של הורות), והם הרבה יותר גמישים במקצועות מחוץ לסט, בעיקר במקצועות פוסט שיותר ידידותיים לאמהות, ועוד. מקצועות נשיים על הסט קיבלו שמות מביכים – "נערת תסריט" למשל, התחלף היום בעידן הפוליטיקלי קוראת ל"מנהלת תסריט", ו"נערת מים" עברה להיות עוזרת הפקה. אבל לא פלא שעם הגדרות תפקיד כאלה, מספרת אחת מחברותיי שכשהיא הגיע לביים את סרטה הראשון קראו לה מאחורי הגב – "נערת בימוי". תעשיית הקולנוע היא תעשייה גברית, שפותחה על ידי גברים, עם ציוד שלפחות בהתחלה רק גברים יכלו לתפעל. כשמצלמות הקולנוע הראשונות מפותחות הן כל כך כבדות, שאין שום סיכוי שאישה תוכל להזיז אותם – והאמת, גם חלק מהגברים. מקום התעשייה הזו ועד היום, גברים הם הרוב המוחץ בתעשייה, מאחורי המסך, על המסך, לפני המסך – רק במספר הצופות הנשים שוות לגברים, ובכל זאת – רוב הסרטים מספרים על חוויות של גברים, מנקודת מבטם של גברים. הם ההגמוניה, הם ראשי הקרנות (למעט אחת), עד לפני כמה שנים הם גם היו הרוב המוחץ בוועדות הלקטורה. למה שסיפורים של נשים יעניינו אותם? ואם אין סיפורים – יש גם פחות מקומות על הסט, וכן הלאה.

ומה עם הכסף? כמה כסף מושקע בנשים בתעשיית הקולנוע בישראל? הנתונים האלו פתוחים לציבור בזכות המרכז למחקרי תרבות של עמותת פילת, שמטרתה לתעד ולנתח את העשייה התרבותית בישראל⁴. מה שהם לא עושים זה ניתוח מגדרי, אבל בשביל זה יש אותי. סמדר זמיר בדקה כמה כסף הושקע בפיצ'רים – סרטים באורך מלא – של נשים, מאז חוק הקולנוע שחוקק בשנת

⁴ את כל המחקרים שלהם ניתן למצוא כאן:

<https://www.pilat.co.il/%D7%94%D7%9E%D7%A8%D7%9B%D7%96-%D7%9C%D7%9E%D7%99%D7%93%D7%A2-%D7%95%D7%9E%D7%97%D7%A7%D7%A8%D7%99-%D7%AA%D7%A8%D7%91%D7%95%D7%AA>

2000 והסדיר את התמיכה הציבורית בקולנוע בישראל, ועד 2009, והגיעה למסקנה ש-10% מהתקציבים הגיעו לנשים, שמאז שהחלו להשתלב בתעשייה עשו 10% מהסרטים. ומה קרה אחרי 2009? כדי לתת תמונה עדכנית בדקתי את תקציבי הקרנות הציבוריות, בעיקר הקרן הגדולה – קרן הקולנוע הישראלי, וקרן יהושע רבינוביץ', קרנות שממומנות על ידי המדינה ובראשן עומדים גברים. את הכספים הקרנות מקבלות ממועצת הקולנוע, שהתקציב השנתי שלה ב-2015 עמד על 80.35 מיליון שקלים, שחולקו בין 29 גופים, לא רק קרנות. כשפסטיבל סרטי נשים היה קיים, גם הוא קיבל מימון דרך מועצת הקולנוע. הכספים של הקרנות שנבדקו הם כספים שניתנו לסרטים בכל שלבי העשייה – מפיתוח תסריט, דרך הפקה ועד השלמת הפקה. כמובן שהנתונים פה הם נתונים משוערים, ותיתכן סטייה של 2 אחוזים.

שנה	הושקע בפיצ'רים	הושקע בפיצ'רים של נשים	אחוזים
2010	₪ 37,501,400	₪ 7,485,000	19.96%
2011	₪ 30,186,229	₪ 9,995,729	33.11%
2012	₪ 40,635,580	₪ 6,690,000	16.46%
עד סוף 2014 ⁵	₪ 27,688,850	₪ 8,056,000	29.09%
2015	₪ 34,675,650	₪ 10,285,000	29.66%
סה"כ	₪ 170,687,709	₪ 42,511,729	24.9%

התוצאה – **24.9** אחוזים מהתקציבים בשנים האלו בכלל מופנים לנשים, זה הרבה יותר מעשרה אחוז, המצב השתפר מאד בשש השנים האחרונות. יש יותר סרטים, ויותר תקציבים. עם זאת, צריך לזכור שחלק מהסרטים נעשו על ידי גברים ונשים יחד, כמו גט ומיתה טובה, ותקציבם גדול בהתאם. כמו כן אפשר לראות שלמרות הדיבור הממושך והרווח על "גל" ו"פריחה", עדיין מדובר בפחות משליש מהתקציבים.

אבל ברור שנשים יקבלו פחות תקציבים באופן כללי אם הן עושות פחות סרטים, לכן החלטתי לבדוק פרמטר נוסף, ולבחון את הסרטים שקיבלו את המימון הגבוה ביותר מהקרנות מ-2010 עד 2015, ולראות אם יש הבדל. ואיזו הפתעה

⁵ כן מוצגת 2013 בדו"ח

– יש. כפי שאפשר לראות, נשים מקבלות תקציבים נמוכים יותר מגברים גם כאשר הן מקבלות תקציבים גבוהים. להוציא את נטלי פורטמן ו"סיפור על אהבה וחושך", שם מדובר במקרה חריג מאד, שגם זכה להרבה ביקורת.

שנה	שם סרט + במאית	תקציב מהקרנות	תקציב כולל
2010	כלת הים / קרן ידעיה	1,600,000 ₪ - 22%	7,200,000 ₪
2010	פעם הייתי / אבי נשר	2,480,000 ₪ - 32%	7,684,000 ₪
2011	לא רואים עלייך / מיכל אביעד	1,800,000 ₪ - 54%	3,331,000 ₪
2011	פלייאוף / ערן ריקליס	2,400,000 ₪ - 35%	6,822,000 ₪
2012	למלא את החלל / רמה בורשטיין	1,795,000 ₪ - 51%	3,545,000 ₪
2012	העולם מצחיק / שמי זרחין	2,400,000 ₪ - 39%	6,200,000 ₪
2013	עמק תפארת / הדר פרידליך	1,760,000 ₪ - 34%	5,231,833 ₪
2013	לצוד פילים / רשף לוי	2,400,000 ₪ - 31%	7,775,086 ₪
2014	הרחק מהעדרו / קרן ידעיה	2,040,000 ₪ - 64%	3,191,161 ₪
2014	יונה / ניר ברגמן	2,276,350 ₪ - 37%	6,389,015 ₪
2015	סיפור על אהבה וחושך / נטלי פורטמן	2,400,000 ₪ - 15%	15,761,687 ₪
2015	המילים הטובות / שמי זרחין	2,200,000 ₪ - 27%	8,287,917 ₪

אז ממה שראינו עד עכשיו, אפשר לראות עלייה מתמדת של סרטים של נשים, של זכיות ומועמדויות של נשים, ושל תקציבים שניתנים לנשים. בשנת 2016 הוקרנו בישראל 32 סרטים ישראלים חדשים, מתוכם 10 של נשים, זה כמעט שלישי. את העלייה הזו אפשר להסביר בהרבה דברים, ובעיני אחת הסיבות היא אקטיביזם, שהוא הדבר היחיד הטוב שיכול לצאת ממציאות כה עגומה. ואכן, משנת 2003 יש פעילויות שנעשות על ידי נשים מדהימות שכל ייעודן הוא לקדם קולנוע של נשים בישראל.

בשנת 2003 ענת שפרלינג ונעמה פריזנט הקימו את עמותת "נשים בתמונה", שמטרתה לקדם נשים בתעשיית הקולנוע. מתוך העמותה הזו צמח אחד

הפסטיבלים הכי חשובים בעיניי שהתקיימו בישראל, הפסטיבל הבינלאומי לסרטי נשים ברחובות. אל המיזם שהתחיל ב-2004 הצטרפו מיכל אביעד, נטעלי בראון, סיגל ואנונו גדיש ונשים רבות נוספות, והוא התקיים במשך עשר שנים, מיומיים בשנת 2004, לעשרה ימים בשנת 2014. אחת מהפעולות החשובות של הפסטיבל היתה לא רק הבמה, אלא גם התחרות. נשים בקולנוע העלילתי מקבלות פחות תקציבים, והפסטיבל רצה לשנות את זה. בעלי הקרנות אמרו שהסיבה למיעוט התקציבים היא כי הנשים לא מגישות. שפרלינג פנתה לקרן גשר, הוציאו קול קורא למענק פיתוח של 20 אלף ₪, עם אותם תנאי סף. התוצאה: יותר ממאה הגשות. זה לא שנשים לא מגישות, צריך לעזור להן להגיש. ב-2015 כבר חילקו מענקים בשווי 300 אלף שקל, והיו יותר מ-250 הגשות.

פסטיבל סרטי נשים ברחובות היווה במה לנשים יוצרות בתעשייה הישראלית, וחשף את המאזן הלא שוויוני בעליל שמתקיים בתעשייה מהכיוון של הבמאיות והיוצרות. אבל בעקבות החשיפה והעלייה במודעות, גבר הצורך לעשייה נוספת – כזו שהפסטיבל לבדו לא יכול לעשות. היה צורך בפעולות ממשיות, מקבילות – בהבנה שהבמאיות לא לבד, ויש עוד המון נשים בתעשייה הזו, שסובלות כל אחת מבעיה אחרת.

בשנת 2011 נפגשו לראשונה באולם של מנשר, 80 נשים. המפגש הזה נבע מתחלופת מיילים בין מספר נשים, ביניהן מיכל ויניק, מיכל אביעד, יסמין נובק, קרן ידעיה, יעל קיים, סמדר זמיר, ועוד, שהבינו את הצורך בפעולה משותפת. המפגש הראשון היה מרגש, ועלו בו צרכים – וכמובן גם התנגדות. מפיקות ובמאיות שטענו שאין אפלייה, אך מבינות את הצורך במיסוד. כיום פועלות בוועד המנהל מספר מועט של נשים: לימור פנחסוב, יסמין קייני, יעל קיים, נורית יעקבס ינון, לי גילת, סמדר זמיר, ואני. חברות בקבוצת הפייסבוק קרוב ל-3000 נשים שמקיימות קהילה תוססת של דיונים, פרגונים, ביקורת, והעלאת מודעות. הפורום דואג לא רק לבמאיות, אלא לשיח הכולל של התעשייה. למפגשים בין נשים בשלל התפקידים, למניעת הטרדה מינית על סטים, לשוויון בלקטורה, למפגשים בין חברות התעשייה, לנטוורקינג, הרצאות, כבר אי אפשר להתעלם מקיימו של הפורום, ולמרות שאנחנו לא גוף רשמי, יש למי לפנות.

בנוסף למפגשים, לפייסבוק, ללקטורה ולאמנה נגד הטרדות מיניות הפורום עוסק גם בשיח על תעשיית הקולנוע ולא רק בתעשייה עצמה, מתוך הבנה שהשיח על הקולנוע הוא חלק בלתי נפרד מהחסמים שפועלים על נשים. אתר המבקרות הוקם ב-2013 על ידי מרלין וניג, לימור פנחסוב ואני והוא נועד לביקורות של נשים, והחל מפברואר 2014 פועלת גם טבלת המבקרות – יוזמה של מרלין וניג ושלי, שמרכזת את כל מבקרות הקולנוע בישראל היום (2017). ממצאות שבה אף מבקרת קולנוע לא היתה בטבלאות מבקרים לפני שנתיים, אל מציאות שבה אי אפשר להתעלם מביקורות וממבקרות.

היום, 17 שנה לתוך המאה ה-21, אני חושבת שהדבר הכי מרגש שקורה בתעשיית הקולנוע בישראל הוא העשייה של הנשים בתוכה. בתוך מציאות מדירה הנשים בתעשייה פועלות ביחד, אחת בשביל השנייה ואחת עם השנייה, ויוצרות קולקטיב של יוצרות ובעלות מקצוע שאמנם אינו מאוגד רשמית, אבל מאד קיים. במשך שנים הודרו הנשים מהתעשייה לא רק בעשייה שלהן, אלא בעצם קיומן. הדרך עוד ארוכה עבור הנשים בקולנוע הישראלי אבל היא כבר החלה להיסלל, על ידי נשים מדהימות, ואנחנו כאן כדי להמשיך אותה, יחד איתן, ובעקבותיהן. אנחנו לא מתכוונות להתנפץ על שום חוף, ולא הולכות לשום מקום. בהצלחה.

ליאור אלפנט